

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СКЛЯР АНЖЕЛІКА ЮРІЙВНА

УДК 821.161.2-2"1991/1999":7.01

**ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ ДОМІНАНТИ БУТТЯ
ДРАМАТУРГІЧНОГО ТВОРУ
(НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ 1990-Х РОКІВ)**

10.01.06 – теорія літератури

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Житомир – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі германської філології та зарубіжної літератури в Житомирському державному університеті імені Івана Франка.

Науковий керівник доктор філологічних наук, доцент
Козлов Роман Анатолійович,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
професор кафедри української літератури
та компаративістики.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Філоненко Софія Олегівна,
Бердянський державний педагогічний університет,
директор Науково-дослідного інституту
слов'янознавства та компаративістики;

кандидат філологічних наук
Мірошниченко Надія Леонідівна,
Національний центр театрального мистецтва
імені Леся Курбаса,
завідуюча відділом драматургічних проєктів.

Захист дисертації відбудеться «7» грудня 2017 р. о 14-й годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 14.053.03 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Пушкінська, 49, другий поверх, ауд. 17).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 38).

Автореферат розіслано «6» листопада 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. В. Закалюжний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У студіях з історії української літератури ХХ ст. естетичний аспект художніх творів, як правило, мав другорядне значення порівняно із суспільним. Сучасні дослідники переважно послуговуються категоріями естетики, але в рамках своїх підходів зрідка вдаючись до цілісного художньо-естетичного аналізу. Між тим системне використання понять естетики дасть можливість побачити не лише змістово-формальні особливості творів, а й глибинні зв'язки між ними. Естетична теорія є невід'ємною частиною літературознавчого осмислення художніх творів, адже література твориться засобами, якими виражається світогляд автора, його естетичне осмислення світу.

Змістове наповнення п'єс кінця ХХ ст., що якісно відрізняється від особливостей творів попереднього періоду, зумовлює необхідність вивчення їхньої естетики задля визначення місця творчого доробку авторів у контексті всієї української літератури.

У працях про драматургію твори 1990-х рр., як правило, не згадуються окремо або ж розглядаються у зв'язку з виданням чергової антології і зрідка стають об'єктом спеціальних студій: М. Шаповал вивчає напрями цієї драматургії та проводить ідейно-стильовий аналіз зразків кожного з них. О. Бондарева досліджує вплив міфу на становлення жанрових модифікацій п'єс. Л. Залеська Онишкевич дає характеристику українській драмі 1992–2002 рр. за формозмістовими категоріями (родом, темою, побудовою, стилем), а також у контексті творчості представників української діаспори. Н. Мірошниченко звертає увагу передусім на п'єси, які мають сценічне втілення, і констатує наявність в українській драматургії кінця ХХ – початку ХХІ ст. біографічних, історичних, політично заангажованих п'єс, інверсій архетипних міфів, біблійних інтерпретацій, притч-фентезі та драм абсурду. О. Когут на основі теорії архетипів виокремлює в драматичних творах 1997–2007 рр. риси бароко, романтизму та моделювального реалізму. Т. Вірченко на основі моно- та полікритеріальних принципів системно досліджує типологію художніх конфліктів в українській драматургії 1990–2010 рр. При цьому суто естетична сторона драматургії кінця ХХ ст. залишається невивченою.

З іншого погляду дослідження В. Атаманчук, Л. Демської, П. Летнянчин, В. Працьовитого, Л. Процюк, О. Семак, Л. Скупейка, С. Хороба, А. Шаргородської, О. Чепелик розкривають широкий спектр застосування естетичної теорії для оцінки попередніх періодів розвитку материкової та діаспорної української драматургії.

Максимально повне, а не вибірково-кон'юнктурне охоплення драматургічного матеріалу періоду є важливим і з наукового, і з прагматичного поглядів, бо дасть змогу вийти на його адекватну оцінку театрознавцями, у поле зору яких потраплять раніше незауважені твори. Наслідком цього стане збагачення театральних репертуарів вітчизняними п'єсами.

Таким чином, вибір теми дослідження зумовлений поєднанням проблем естетичного пізнання художніх творів, системи естетичної теорії та змістового наповнення художньо-естетичних домінант драматургії 1990-х рр., необхідністю введення її до загального дискурсу української літератури.

Об'єкт дослідження – опубліковані твори 1991–1999 рр. В. Андрушка, Ю. Антиповича, І. Бондаря-Терещенка, М. Братана, Віри Вовк, А. Гризуна, Л. Демської, К. Демчук, В. Дергача, В. Діброви, А. Дністрового, О. Ірванця, О. Лупія, І. Ляховського, П. Марусика, Б. Мельничука, М. Негоди, Неди Нежданої, С. Носаня, О. Омельченко, Л. Пастушенка, О. Погребінської, Й. Струцюка, Ю. Тарнавського, Н. Фурси, Л. Чупіс, В. Шевчука, Г. Штоня, С. Щученка – як окремими виданнями, так і вміщеними в антологіях «У чеканні театру» (1998 р.), «У пошуку театру» (2003 р.) та «Страйк ілюзій» (2004 р.).

Предмет дослідження – художньо-естетичні домінанти творів української драматургії 1990-х рр.

Мета роботи – визначити художньо-естетичні домінанти творів української драматургії 1990-х рр., специфіку реалізації в них естетичних й антиестетичних категорій, що передбачає виконання таких завдань:

- 1) установити ознаки провідних естетичних парадигм в історичному вимірі;
- 2) визначити місце й етапи вивчення художньо-естетичних домінант у змістоформальній єдності драматургічного твору;
- 3) розглянути драматургію 1990-х рр. у науково-історичному дискурсі української літератури;
- 4) з'ясувати особливості реалізації художньо-естетичних домінант у п'єсах періоду;
- 5) виявити реалізацію провідних антиестетичних категорій у драматургії 1990-х рр.;
- 6) визначити провідні художньо-естетичні риси української драматургії кінця ХХ ст.

Дослідженням охоплені опубліковані твори української драматургії, написані протягом 1991–1999 рр. авторами України та діаспори. У тексті дисертації відображений аналіз лише тих творів, які найвиразніше репрезентують виявлені художньо-естетичні домінанти.

Методи дослідження. Для визначення провідних системних ознак естетичних парадигм головних історичних епох використаний порівняльно-історичний метод. Культурно-історичний підхід і контекстуальний аналіз використані для обґрунтування періоду 1991–1999 рр. в історії української літератури.

Для вивчення художнього матеріалу застосовані текстологічний і аспектний аналізи. Системний підхід дає змогу визначити роль естетики в структурі змісту п'єси й окреслити художньо-естетичні особливості драматургії вказаного періоду. У безпосередньому аналізі творів додатково застосовувалися герменевтичний, психоаналітичний, рецептивний, поетологічний методи.

Теоретичною базою є праці з естетики В. Бичкова, Ю. Борєва, М. Кагана, О. Лосєва, М. Овсянникова, В. Шестакова (історичний підхід до визначення естетичних категорій), Л. Левчук (структурно-функціональне визначення естетичних категорій), Л. Смерж (розгляд естетичних категорій у контексті естетичних цінностей), В. Мовчан (дослідження категорій естетичного відношення); К. Фролової (використання естетичних категорій у літературознавчому аналізі); літературознавчі дослідження української літератури 1990-х рр. Є. Барана, Р. Харчук (дослідження тематичного та жанрового різноманіття поезії та прози), Л. Демської-Будзуляк

(постановка проблеми появи нового літературного покоління), І. Бондаря-Терещенка, В. Даниленка (культурно-історичний аналіз мистецького дискурсу), Т. Гундорової (виявлення явищ кітччу); праці з української драматургії вказаного періоду М. Шаповал (виокремлення художніх напрямів), О. Бондаревої (дослідження міфу та антиміфу в жанровому моделюванні), Л. Залеської Онишкевич (тематика, проблематика, жанрове різноманіття, творча манера авторів), О. Когут (психоаналітична концепція аналізу образів), Т. Вірченко (естетичне наповнення конфліктів).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

уперше запропоновано концепцію аналізу естетичної парадигми драматургічного твору, засновану на культурно-історичному та системному підходах, які сприяли виокремленню понять «художньо-естетична домінанта літературного твору», «естетика драми» та «антиестетика драми»;

установлено зв'язки естетичної парадигми зі змістовими та формальними компонентами драматургічного твору, що дає змогу представити дві групи художньо-естетичних домінант за критерієм ставлення митця до дійсності;

поглиблено уявлення про естетичні засади драматургічної творчості літературного покоління «дев'ятдесятників»;

надано розвитку уявленням про художньо-естетичну парадигму української літератури 1990-х рр.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх застосування для написання наукових робіт з української літератури кінця ХХ ст., при викладанні відповідних курсів у вищих навчальних закладах, при розробці спецкурсів та факультативів у сфері загальної середньої освіти, для написання підручників і посібників з історії української літератури, при подальших дослідженнях української драматургії 1990-х рр., для поповнення репертуарів вітчизняних та іноземних театрів.

Апробація дослідження. Окремі аспекти дослідження апробовані на конференціях «Рецепція України в контексті сучасної мови та літератури» (Дніпропетровськ, 31.03–01.04.2011), «Мова і культура» імені Сергія Бураго (Київ, 20–23.06.2011), «Література – Театр – Суспільство» (Херсон, 20–21.10.2011), «Слобожанщина: літературний вимір» (Луганськ, 24.02.2012), «Європейські студії: Особистість і світ в історико-культурному просторі. Пам'яті Олега Васильовича Мішукова» (Херсон, 11–12.10.2012), «Функціонування літератури в культурному контексті епохи» (Дніпропетровськ, 7–8.02.2013), XII Міжнародна наукова конференція молодих учених (Київ, 19–21.06.2013), «Актуальні питання розвитку філологічних наук у ХХІ ст.» (Одеса, 16–17.05.2014), «The Second European Conference on Languages, Literature and Linguistics» (Austria, Vienna, 23.06.2014).

Публікації, що відображають основні результати дослідження, представлені 10 статтями в наукових фахових виданнях України, 3 статтями в закордонних наукових виданнях, 3 працями апробаційного характеру.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел і викладена на 242 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Розділ 1 «Художньо-естетична парадигма в літературознавчому дискурсі» спрямовано на визначення теоретичних засад дослідження, формулювання дефініцій ключових понять, розробку методики роботи.

У підрозділі 1.1 «Естетична парадигма як історико-літературне поняття» з'ясовано: естетика оперує категоріями, що становлять динамічну систему, моделі якої в історичному вимірі називатимемо парадигмами.

Огляд праць видатних представників естетичної думки дав підстави виокремити особливості основних систем естетичних категорій у діахронічному розвитку. Панівною в естетичній парадигмі античності була категорія прекрасного у своїй цілісності щодо змісту й форми всіх об'єктів і суб'єктів дійсності. У добу Середньовіччя формально прекрасне залишається домінантою системи. На антропоцентричній ідеї та наслідуванні принципів античності побудована парадигма Відродження. Поліфонія ідей XVII ст. спричинила співіснування систем, у яких прекрасне одночасно підпорядковувало опозиційні категорії. У XVIII ст. зміст естетичних категорій набуває залежності від впливу на реципієнта. Естетична парадигма романтизму XIX ст. втілює ідею незвичайного і передбачає набуття прекрасним ознак моральної досконалості. Творення естетичної парадигми XX ст. супроводжується довільним поєднанням структурних компонентів систем попередніх періодів: піднесеного і нікчемного (футуризм), невизначеності досконалого (соцреалізм). Найбільш революційна переоцінка цінностей простежується в постмодернізмі, що створило умови для введення в активний науковий обіг поняття «антиестетика».

Антиестетикою драми є така система естетичних категорій, яка нівелює традиційну гуманістичну орієнтацію драматичного мистецтва, витворюючи нову художню реальність, концептуальним центром якої виступає критично-заперечне ставлення митця до дійсності.

У підрозділі 1.2 «Художньо-естетичні особливості драматичного твору» встановлено домінантні критерії оцінки естетики драматичних творів на основних етапах культурно-історичного розвитку суспільства.

Від доби античності філософи надавали перевагу то змістовій, то формальній сторонам трагедій і комедій. У XIX ст. панівним критерієм драматичного мистецтва є відображення національної своєрідності. XX ст. принесло втрату драмою національного ґрунту (В. Працьовитий, В. Хархун та ін.). Новий етап розвитку української драми припадає на кінець XX ст. (Л. Демська-Будзуляк, І. Бондар-Терещенко, Ю. Скибицька, Л. Барабан та ін.).

Відповідно до здійсненого огляду сформульовано таку дефініцію: естетика драми – це система естетичних категорій зі своїм актуальним змістовим наповненням, завдяки якій здійснюється оцінка конкретного драматичного твору, авторського доробку або певного літературного періоду.

Аналіз провідних літературознавчих підходів сприяв визначенню художньо-естетичної домінанти літературного твору – системи провідних естетичних категорій твору літератури, яка співвідноситься з естетичною парадигмою епохи його написання, що дає змогу вписати конкретний твір у літературний процес.

Методика її аналізу передбачає: визначення змістового наповнення естетичних категорій твору, з'ясування системи, яку вони утворюють, простеження реалізації цієї системи на основних рівнях тексту і змісту.

У підрозділі 1.3 «Сучасна українська драматургія в естетичному вимірі: літературознавчий дискурс» обґрунтовано наявність суперечливих поглядів дослідників на процес розвитку української драматургії 1990-х рр.

Урахування поколінневого принципу поділу літературного процесу зумовило висвітлення дискусії стосовно доречності виокремлення покоління «дев'ятдесятників». Звертаючи увагу здебільшого на його формальні критерії (назву, хронологічні межі, підперіоди), літературознавці зрідка дають оцінку особливостям естетики творчого доробку цього покоління (Н. Корнієнко, Є. Баран, Я. Поліщук, Т. Гундорова, Н. Мірошніченко та ін.).

Найменш дослідженою є драматургія 1990-х рр. – як майже не представлена в тогочасному театральному дискурсі. Праці О. Бондаревої, Л. Залеської Онишкевич, М. Шаповал, О. Когут, Т. Вірченко свідчать, що українська драматургія кінця ХХ ст. презентує нову парадигму літературного процесу.

У другому розділі «Художньо-естетична домінанта як чинник буття драматургічного твору» досліджено прояви художньо-естетичних доміант у змісті й формі творів української драматургії 1990-х рр.

У підрозділі 2.1 «Естетика героїзму і художня рецепція історії» виявлені художньо-естетичні доміанти представлено на таких зразках: «Декалог самопосвяти» Й. Струцюка, «Туга» М. Братана, «Тричі крига замерзала», «Ціна свободи» П. Марусика, «Кривавий засів», «Нерозумні діти» В. Андрушка, «Закоханий четар» О. Лупія, «Пам'ять серця» М. Мулика, «Відважна Марта (Кур'єр провідника ОУН-УПА)» Я. Яроша.

У всіх творах порушується історична тематика, художньо-естетичною домінантою якої є категорія героїчного. Її прояви помітні вже в назвах або представленні дійових осіб, серед яких наявні відомі історичні постаті, означення їхньої військової приналежності, симетрично погруповані за ідейно-емоційним навантаженням образи. Авторські жанрові визначення з переважанням драми суголосні напруженій реалізації доміанти в процесі зіткнень ворожих сил, які своїми мовними особливостями та вчинками презентують опозиційну пару категорій високого та низького. Вона оприявлена як на суспільно-політичному рівні боротьби (Яструб/Бурелом, «Декалог самопосвяти»), так і на родинно-інтимному (Маруся/Доська, «Тричі крига замерзала»). Гармонійне поєднання цих сфер підпорядковується художньо-естетичній домінанті в процесі розкриття любовної теми (Роман – Ярина, «Закоханий четар») і формування цілісного образу жінки-героїні (Марта, «Відважна Марта (Кур'єр провідника ОУН-УПА)»). Трагічність несумірного протистояння носіїв героїчного утверджує досягнення їхніх ідеалів у майбутньому (Микола, «Ціна свободи», Сич, Сагайдачний, «Кривавий засів»).

Підрозділ 2.2 «Історична особа в драматургії 1990-х рр.: художньо-естетичні основи характеротворення» присвячений з'ясуванню художньо-естетичних доміант осмислення образів відомих історичних постатей і діячів культури. Репрезентантами цього напряму обрано п'єси «Брама смертельної тіні» В. Шевчука, «Смерть Хмельницького» Й. Струцюка, «Гетьман» М. Негоди, «Судна

ніч» С. Носаня, «Соломія Крушельницька» Б. Мельничука та І. Ляховського і «Був Маяковським...» А. Гризуна.

Драматурги прагнуть цілісно відобразити всі можливі прояви характеру головних дійових осіб, наділяють їх естетичним чуттям, умінням бачити красу в собі та довколишньому світі (Мазепа, «Брама смертельної тіні», Хмельницький, «Судна ніч», Соломія Крушельницька з однойменного твору). Кожен персонаж має власний суспільний ідеал (воля українського народу, держава з чіткою владною ієрархією, розвинута українська культура) або намагається керуватися нав'язаними політичними ідеалами (Маяковський, «Був Маяковським...»). Відстоювання своїх поглядів здебільшого і стає причиною дисгармонії внутрішнього стану дійових осіб. Другим потужним струменем актуалізації цієї категорії виступає суперечливе особисте життя персонажів, побудоване на дисонансі мотивів сторін любовного зв'язку (Хмельницький/Гелена, «Смерть Хмельницького», Маяковський/Ліля Брік, «Був Маяковським...»). Більш специфічним виступає третій концепт дисгармонії, який стосується зречення жінки повноцінного родинного щастя заради власної творчої реалізації та розвитку вітчизняного мистецтва (Соломія Крушельницька). Драматичне напруження п'єс ґрунтується або на градації цієї естетичної категорії («Гетьман»), або на чергуванні втрати та відновлення гармонії («Судна ніч»). Увиразнення останнього аспекту відбувається за допомогою ритмізованої форми, емоційний темпоритм якої конкретизує зміну відповідних настроїв. Світоглядні засади гетьманів і митців, у яких провідне місце посідають високі моральні принципи, проявляються здебільшого статично в процесі розгортання внутрішніх конфліктів дійових осіб, що дає підстави говорити про художньо-естетичну домінанту піднесеного в їхніх характерах.

У **підрозділі 2.3 «Естетика драматичного в конфліктах»** простежено особливості естетизації різних типів художніх конфліктів української драматургії 1990-х рр. у творах «Остання ніч Мазепи» Ю. Антиповича, «Ой, літав орел...» В. Дергача, «Канон», «Адам і Хева» Г. Штоня, «Страсті по Голосу» Н. Фурси.

У художніх конфліктах української драматургії 1990-х рр. відображаються важливі історичні, філософські та моральні протиріччя. Художньо-естетичними домінантами представлених творів є гармонійне, піднесене та героїчне, що узгоджується з переважанням драматичного пафосу над трагічними та комічними елементами. Увиразнення конфліктів супроводжується використанням чіткої симетрії опозиційних персонажів на змістовому та формальному рівнях, естетичних можливостей поетичного мовлення (В. Дергач, Н. Фурса, Г. Штоня), динамічних зіткнень між дійовими особами (Ю. Антипович, В. Дергач), масштабності антагоністичних сил, алегоричності образів тощо. На рівні протиставлення художньо-естетичних домінант простежується наявність опозиційних пар категорій високе – низьке («Остання ніч Мазепи», «Ой, літав орел...»), красиве – потворне («Адам і Хева», «Страсті по Голосу») у відображенні зовнішнього різновиду конфлікту. Оригінальним є представлення внутрішнього конфлікту, оскільки в зіткнення вступають категорії героїчного та цинічного («Канон»), а також піднесеного і низького (Ой, літав орел...), де під піднесеним слід розуміти діяльність для втілення псевдоідеалів. Фінал більшості творів належить до відкритого типу, що засвідчує драматичну розв'язку представлених конфліктів.

Драматургам удалося через поставлені проблеми сюжетів минулого, сучасного їм або позачасового пластично, виразно та яскраво показати суперечності перехідного періоду українського суспільства.

У підрозділі 2.4 «Емоційний темпоритм як засіб формування художньо-естетичного враження» з'ясовано особливості естетизації дійсності мовно-поетичними засобами. Яскраві приклади їхнього використання в українській драматургії 1990-х років наявні в таких творах: «Казка про вершника», «Зимове дійство» та «Весняне дійство» Віри Вовк, «Остання мить», «Вигнанці» С. Носаня, «Метеор над світом» В. Дергача та «Судний день Пілата, прокуратора Іудеї» Л. Пастушенка.

Ці п'єси на рівні авторських жанрових визначень або в межах інтерпретацій підпорядковані драматичному пафосу, одним із засобів вираження якого є емоційний темпоритм (К. Фролова), що характеризується домінуванням вільного віршування, поєднанням різних типів рим і римування, астрофічністю або багатством строфічних конструкцій. Ці засоби створюють необхідне співзвуччя між окремими реакціями, станами дійових осіб і цілісним сприйняттям структури та художньо-естетичного навантаження творів.

Драматургічний доробок Віри Вовк об'єднує неритмізований («Казка про вершника») та ритмізовані твори, які містять, у першому випадку, максимальне зближення художніх образів із явищами дійсності за посередництва мовних засобів, а у другому – увиразнення дійових осіб за допомогою прийомів поетичного мовлення. Художньо-естетичною домінантою п'єс є піднесене, в основу якого покладений перехід від дисгармонії до гармонії.

Інша змістова варіація домінування піднесеного простежується у творах С. Носаня та В. Дергача, де дисгармонія, актуалізована за допомогою емоцій смутку та відчаю («Остання мить», «Метеор над світом») або відповідно до функціонального навантаження дійової особи (Диявол, «Вигнанці»), тяжіє до поєднання з трагічним.

Емоційний темпоритм твору Л. Пастушенка спрямований на втілення наскрізного стану тривоги, що виступає одним із компонентів його драматичної художньо-естетичної домінанти. До її структури також входить категорія дисгармонійного, носієм якої виступає Понтій Пілат.

У підрозділі 2.5 «Естетичні виміри драматургічної генерики» визначено наявність таких авторських жанрових визначень, де закладений потенціал естетичних вражень реципієнтів. Зразками цієї тенденції в літературному процесі виступають п'єси «Кінець віку (Вода життя)» В. Шевчука, «Гора» І. Драча, «І на оновленій землі...» С. Носаня, «Брате мій, Каїне...» Ю. Антиповича, «Дев'ятий місячний день» О. Погребінської та «Полум'я любові» О. Омельченко.

Авторські жанрові визначення п'єс періоду представляють домінування драматичного пафосу зображуваного, утілюють змішування особливостей різних літературних жанрів і стилів, є апелятивами драматургів не лише до естетичних очікувань реципієнта, але й до масштабних інтертекстуальних та інтермедіальних зв'язків. Жанрові знахідки авторів є важливими у створенні цілісних літературних портретів знакових постатей культури України.

У структуру драматичного входить категорія дисгармонійного, що покладена в основу як внутрішнього, так і зовнішнього конфліктів. У творах лише

окреслюються шляхи гармонізації художньої дійсності (В. Шевчук, О. Погребінська, О. Омельченко) або констатується неможливість її досягнення у відображених обставинах (І. Драч, С. Носань, Ю. Антипович). Увиразнюють художньо-естетичну домінують категорії трагічного й комічного. Остання набуває проявів гумору («Гора») та іронії («Кінець віку (Вода життя)»). Особливе поєднання естетичних категорій представляє жанр трагікомедії («Дев'ятий місячний день»), наділений значним потенціалом для критичної оцінки навколишньої дійсності, відкритості розв'язки, висміювання недоліків усіх сфер життя людини, що становить варіацію змісту драматичного як художньо-естетичної домінують твору О. Погребінської.

У розділі 3 «**Антиестетика п'єс кінця ХХ ст.**» встановлено антиестетичні засади індивідуально авторських драматургічних концепцій та парадигми українського постмодернізму.

У підрозділі 3.1 «**Антидрама Ю. Тарнавського**» на основі огляду мистецьких засад і джерел творчості автора, з'ясовано, що в циклі п'єс «6×0» Ю. Тарнавський дотримується власної теорії модерного метафоричного театру, використовуючи при цьому формальні складники давньогрецької трагедії, однак нівелюючи основні засади театральної естетики античності. Замість важливих суспільних подій та сильних характерів у центрі збірки – образ жінки, жорстокість якої нічим не виправдана та не має жодного значення для морального вдосконалення реципієнтів. Драматург робить акцент на красі акторської гри та гармонії змістового і формального представлення п'єс, складаючи тексти, які з гедоністичного погляду викликають почуття незадоволення. Художньо-естетичною домінують творів Ю. Тарнавського стає гротеск, що пронизує всі їхні рівні. Основним засобом його втілення є метафора, в основі якої – авторські асоціативні образи деформації, дисгармонії, потворного, огидного та низького, що в єдності формують антиестетику суб'єктивних негативних любовних переживань, виражену в збірці.

У підрозділі 3.2 «**Антиестетика як творення власної естетики**» (О. Ірванець, В. Діброва) розкрито риси глобальної переоцінки цінностей на прикладах п'єс двох збірок «Лускунчик – 2004» (О. Ірванець) та «Довкола столу» (В. Діброва).

Одним із засобів прискорення завершення зміни вітчизняної аксіологічної моделі суспільства стає художнє відображення залишків радянської системи, утілених категоріями антиестетики. Так, безглузде суспільство у творах О. Ірванця «Маленька п'єса про зраду для однієї актриси», «Recording», «Прямий ефір» та «Електричка на Великдень» продукує своїх потворних представників. Суспільно-політична тематика представлена трьома п'єсами В. Діброви «Двадцять такий-то з'їзд нашої партії», «Короткий курс» та «Поетика застілля», у яких через домінування відповідно низького, комічного і трагікомічного представлений процес поривання зв'язків з радянською дійсністю. Із меншою прив'язаністю до конкретної культурно-історичної ситуації представлений розвиток суспільства в містерії «Рукавичка», провідними засобами відображення якого стають емоційний темпоритм мовлення та пластика дійових осіб. Інтертекстуальні зв'язки, відхід від традицій жанрового визначення, уведення ігрових моментів, доведення художньої

дійсності до абсурду, яскраві гротескні образи тощо свідчать про формування зразків постмодерної драматургії у вітчизняній літературі.

У підрозділі 3.3 «Антиестетика драматургії 1990-х – концепція національного постмодерну» визначено тенденцію до пошуку нових суспільних ідеалів за допомогою вітчизняних і світових філософсько-мистецьких засад, що виразно представлена у п'єсах «На виступцях» К. Демчук, «Страсті за юродивим» Л. Чупіс, «Вечір навшпиньках», «Пастка на миші» І. Бондаря-Терещенка, «Одинадцята заповідь, або Ніч блазнів», «І все-таки я тебе зраджу» Неди Нежданої, «Так не буде», «Повернення у нікуди» Л. Демської, «Учитель» А. Дністрового, «Давай пограємо» С. Щученка.

Указані п'єси більшою чи меншою мірою тяжіють до естетики екзистенціалізму, оскільки їхні персонажі опиняються в небезпечних умовах, пристосування до яких неможливе (К. Демчук, І. Бондар-Терещенко, А. Дністровий, С. Щученко) або супроводжується втратою власної ідентичності (Л. Чупіс, Л. Демська, Неда Неждана). Тому українські драматурги 1990-х рр. звертаються до естетизації дисгармонії, деформації, потворного та різновидів комічного. Ці категорії стають домінантами у творах, що дає змогу говорити про їхню антиестетику. Категорії естетики актуалізовані не в ідейно-емоційному змісті драматургії, а в способах організації тексту та художнього простору зображуваного. Разом із цим широке використання гри, парадоксу, сатири, гротеску, залучення інтертекстуальних і міжкультурних зв'язків презентують особливості українського постмодерну кінця ХХ ст.

ВИСНОВКИ

В основі художнього твору лежить естетичне переживання його автора, утілене одночасно у змісті й формі. Зміст відображає естетичний ідеал, однак подання його може бути сумірним або несумірним, що дає підстави для визначення естетичної цінності твору літератури. За силою естетичного впливу на реципієнта і точністю естетичної оцінки суперечливої дійсності драма має унікальний потенціал. Адекватне сприйняття закодованого у творі естетичного ідеалу можливе тільки через систему естетичних категорій, які лежать у його основі. Розуміння значення кожного елемента цієї системи залежить від трьох провідних факторів: належності до певного культурно-ментального простору, співвіднесеності з часом функціонування, наявності національної інтерпретації.

1. Кожен етап історико-літературного процесу підпорядкований особливій моделі системи естетичних категорій – парадигмі. Домінантна метакатегорія естетики Давньої Греції – прекрасне, сутність якої ототожнюється із поняттям доцільне. З часом вона зазнає трансформацій: як форма духовного в Середньовіччі, як досконала форма у Відродженні, як повчальний зміст у ХVІІ ст., – утрачаючи з часом провідне місце в системі естетичних категорій і постаючи у ХХ ст. як джерело насолоди та форма вираження огидного.

Категорія красиве актуалізувалася в пізню античність, отримавши два принципово важливі для драматичного мистецтва вияви: зовнішній (точність,

симетрія тіла) та внутрішній (добро, розум). Їхня єдність постає в добу Відродження, а в XVII ст. до змісту категорії додаються опозиції хаосу і порядку, неочікуваного і типового як відмінних рис форми й змісту бароко та класицизму. XVIII ст. надало категорії відносності критеріїв виокремлення, спонукало орієнтуватися на смак реципієнта, однак XIX ст. актуалізувало її формальну сторону, підпорядкувавши вимогам технічного прогресу. У XX ст. красиве стає платформою для засвоєння реципієнтами ідеології, а згодом воно втрачає зв'язок з прекрасним, що вможливило нові поєднання його з раніше не актуалізованими категоріями змісту і форми: хаосом, асиметрією тощо.

У мистецтві Давньої Греції категорія потворне була засобом досягнення комічного естетичного ефекту. До функціонування вона повертається у Відродженні у зв'язку з недоліками форми для підкреслення змісту об'єктів – носіїв зла. Протягом наступних епох потворне виступало протилежністю красивому, але поступово вони зближувалися аж до поєднання в одному об'єкті, що дало підстави для думки про розмивання їхніх меж у XX ст.

Формування опозиції високе/низьке відбулося в античну добу внаслідок поділу діонісій на урочисту й профанну частини. Ця тенденція, що відбивала різницю обставин дійства, учасників і їхньої поведінки, не отримала суттєвих змін до кінця XX ст.

На відміну від інших, категорія піднесеного сформувалася значно пізніше, у добу Відродження, із більшою динамічністю і чіткістю функціонування, ніж високе. У XVIII ст. піднесене набуло додаткових значень, пов'язаних із низьким (небезпека, жах), що характеризує його як проміжну ланку між двома попередніми. Таке місце в системі категорій сприяло у XX ст. тяжінню значення піднесеного до нікчемного, а згодом до вражаючого.

2. Серед усіх естетичних категорій домінантними в літературознавчому аналізі виступають трагічне, комічне та драматичне. Як особливі способи відображення дійсності, вони утворюють цілісну структуру поступу будь-якого періоду літературного процесу. Трагічне актуалізується в зіткненні людини із новим, невідомим, сильнішим за її можливості. Драматичне функціонує в системі умовної рівноваги між ними. Комічне проявляє себе в процесі ревізії дійсності на предмет застарілих поглядів, цінностей тощо. Ці категорії є носіями специфічних естетичних емоцій, створенню яких підпорядковані змістоформальні особливості, засновані на системі всіх інших естетичних категорій. Відтак ці три категорії визначають наявність трьох головних драматургічних жанрів.

У дослідженні ключові поняття функціонують із такими дефініціями.

Художньо-естетична домінанта літературного твору – це система провідних естетичних категорій твору літератури, яка співвідноситься з художньо-естетичною парадигмою епохи його написання, що дає змогу вписати конкретний твір у літературний процес.

Естетика драми – це система естетичних категорій зі своїм актуальним змістовим наповненням, завдяки якій здійснюється оцінка конкретного драматичного твору, авторського доробку або певного літературного періоду.

Антиестетика драми – це система естетичних категорій, яка нівелює традиційну гуманістичну орієнтацію драматичного мистецтва, витворюючи нову

художню реальність, концептуальним центром якої виступає критично-заперечне ставлення митця до дійсності.

Установлення художньо-естетичної парадигми твору драматургії постає трикомпонентним процесом: визначення змістового наповнення естетичних категорій; з'ясування їхніх системних зв'язків; відстеження меж функціонування цих зв'язків на основних рівнях тексту й змісту (назва, авторське жанрове визначення, перелік дійових осіб, ремарки, емоційний темпоритм, мовлення дійових осіб, конфлікт, тематика, проблематика, пафос). Аналіз такої парадигми має значний потенціал не лише у визначенні рис періодів літературного процесу, зокрема 1990-х рр., а й у поділі драматургії на два типи відповідно до художньо-естетичних домінант творів.

3. Зіставлення двох поглядів літературознавців на виокремлення літературного покоління «дев'ятдесятників» свідчить на користь його існування, що підтверджується встановленням культурно-історичних хронологічних меж (Є. Баран), внутрішньої організації, зокрема домінування поодиноких письменників (Л. Демська-Будзуляк), підперіодів (І. Бондар-Терещенко), об'єктивних і суб'єктивних характеристик (В. Єшкілев). Криза театрального мистецтва 1990-х рр. негативно позначилася на визначенні місця драматургії у творчому доробку «дев'ятдесятників», що на сьогоднішній день частково компенсувалося ґрунтовними дослідженнями О. Бондаревої, Л. Залеської Онишкевич, М. Шаповал, О. Когут, Т. Вірченко.

4. Однією з провідних домінант художньо-естетичної парадигми творів драматургії кінця ХХ ст. є героїчне як форма високого, найбільш виразно представлене на тематичному рівні («Декалог самопосвяти» Й. Струцюка, «Туга» М. Братана, «Тричі крига замерзала» та «Ціна свободи» П. Марусика, «Кривавий засів» В. Андрушка, «Закоханий четар» О. Лупія, «Нерозумні діти» В. Андрушка, «Пам'ять серця» М. Мулика, «Відважна Марта (Кур'єр провідника ОУН-УПА)» Я. Яроша. Звернення драматургів до видатних історичних і культурних постатей супроводжується актуалізацією категорії дисгармонійного як однієї з ознак домінування піднесеного в ряді творів 1990-х рр. («Брама смертельної тіні» В. Шевчука, «Смерть Хмельницького» Й. Струцюка, «Гетьман» М. Негоди, «Судна ніч» С. Носаня, «Соломія Крушельницька» Б. Мельничука та І. Ляховського, «Був Маяковським...» А. Гризуна).

Художньо-естетичною домінантою конфліктів драматургічних творів зазначеного періоду є драматичне, якому підпорядковані засоби трагічного й комічного («Остання ніч Мазепи» Ю. Антиповича, «Ой, літав орел...» В. Дергача, «Канон», «Адам і Хева» Г. Штоня, «Страсті по Голосу» Н. Фурси).

Творенню драматичного пафосу драматургічних творів 1990-х рр. сприяє використання антитетичного принципу поєднання ознак гармонійного і дисгармонійного, що на рівні тексту представлене засобами творення радісного й сумного емоційних темпоритмів зображуваного («Казка про вершника», «Зимове дійство», «Весняне дійство» Віри Вовк, «Остання мить», «Вигнанці» С. Носаня, «Метеор над світом» В. Дергача, «Судний день Пілата, прокуратора Іудеї» Л. Пастушенка).

У драматургії кінця ХХ ст. простежується гармонійне поєднання авторського жанрового визначення з ідейно-емоційним наповненням при перевазі спрямування

реципієнтів на очікування драматичного пафосу («Кінець віку (Вода життя)» В. Шевчука, «Гора» І. Драча, «Брате мій, Каїне...» Ю. Антиповича, «Дев'ятий місячний день» О. Погребінської, «Полум'я любові» О. Омельченко).

5. Прагнення драматургів 1990-х рр. відобразити суперечливу дійсність на основі відмінних естетичних засад спричинило виникнення метафоричного театру Ю. Тарнавського (художньо-естетичною домінантою збірки «6×0» є гротеск); постколоніальних моделей українського суспільства О. Ірванця та В. Діброви (художньо-естетичними домінантами їхніх творів є потворне, низьке, іронія, гротеск) і зразків вітчизняних постмодерністських п'єс із домінуванням різних відтінків комічного («На виступцях» К. Демчук, «Страсті за юродивим» Л. Чупіс, «Вечір навшпиньках», «Пастка на миші» І. Бондаря-Терещенка, «Одинадцята заповідь, або Ніч блазнів», «І все-таки я тебе зраджу» Неди Нежданої, «Так не буде», «Повернення у нікуди» Л. Демської, «Учитель» А. Дністрового, «Давай пограємо» С. Щученка).

6. В українській драматургії 1990-х рр. простежується паралелізм співіснування двох художньо-естетичних оцінок дійсності: стверджувальної (героїчне, гармонійне, піднесене, драматичне) та критично-заперечної (абсурд, потворне, низьке, різновиди комічного), що відображає різновекторні намагання вітчизняних митців осмислити перехідний період розвитку суспільства незалежної України.

Використаний у дослідженні художній матеріал не є вичерпним для всього періоду кінця ХХ ст., але художньо-естетичні домінанти проаналізованих творів утворюють чітку парадигму драматургії покоління «дев'ятдесятників», що свідчить на користь необхідності вписати цей доробок в історію української літератури як цілісне мистецьке явище. Художньо-естетична парадигма і художньо-естетична домінанта в перспективі можуть стати важливими дієвими інструментами для характеристики національних та міжнародних історико-літературних періодів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях

1. Усова А. Ю. Література 90-х рр. ХХ ст. у науковому й критичному дискурсах / А. Ю. Усова // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки». – 2011. – № 3 (214). Лютий. Ч. III. – С. 32–42.

2. Усова А. «Присягаю... для загального добра матері моєї Вітчизни». Естетична цінність характеру І. Мазепи (на матеріалі п'єси В. Шевчука «Брама смертельної тіні») / Анжеліка Усова // Актуальні проблеми української літератури і фольклору : науковий збірник / редкол.: В. А. Просалова (відп. ред.) та ін. – Донецьк : Цифрова типографія, 2011. – Вип. 16. – С. 39–48.

3. Усова А. Ю. Мистецьке угруповання та особиста ідентичність драматурга / А. Ю. Усова // Наукові праці. Серія «Філологія. Літературознавство» : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Т. 168. – Вип. 156. – С. 119–124.

4. Усова А. Ю. Поняття «антиестетика»: до постановки проблеми / А. Ю. Усова // Мова і культура : науковий журнал. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – Вип. 14. – Т. III (149). – С. 31–37.

5. Усова А. Естетика драми в історичному вимірі: до критеріїв оцінки / Анжеліка Усова // Південний архів. Філологічні науки : збірник наукових праць. – Херсон, 2011. – Вип. 52. – С. 48–52.

6. Усова А. Естетизація екзистенціалізму в п'єсі Л. Чупіс «Страсті за юродивим» / Анжеліка Усова // Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2011. – Вип. 10. – С. 414–422.

7. Усова А. Ю. Становлення сучасної системи естетичних категорій: парадигматичний підхід / А. Ю. Усова // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки». – 2012. – № 3 (238). Лютий. Ч. II. – С. 38–46.

8. Усова А. Ю. Методика аналізу естетичної парадигми драматичного твору / А. Ю. Усова // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Літературознавство» : наук. журнал. – 2012. – № 13 (238). – С. 122–128.

9. Усова А. Ю. Естетичні доміанти драматургії О. Ірванця 90-х рр. ХХ ст. / А. Ю. Усова // Від бароко до постмодернізму : збірник наукових праць / редкол.: Т. М. Потніцева (відп. редактор) та ін. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2013. – Вип. XVII. Т. 2. – С. 183–189.

10. Усова А. Естетичні доміанти драматургії Г. Штона 90-х рр. ХХ ст. / А. Усова // Літературознавчі обрії. Праці молодих учених : зб. наук. праць. – Вип. 22 / редкол. : М. Сулима (наук. ред.); Л. Бербенець (відп. ред.). – Київ, 2015. – С. 180–185.

У закордонних виданнях

11. Усова А. Ю. Постмодерна драматургія Ю. Гарнавського крізь призму театральної естетики античності / А. Ю. Усова // Проблемы античного мира и современность : межвузовский научный сборник / редкол. : В. Н. Вдовин (отв. ред.) и др. – Алматы, 2013. – Вып. 4. – С. 442–452.

12. Усова А. Ідейно-естетичне наповнення авторського жанрового визначення в українській драматургії 90-х років ХХ ст. / А. Усова // Метаморфози в сучасній українській літературі : видавнична серія кафедри україністики Варшавського ун-ту та Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаніка. – Т. IV / редкол. : К. Якубовська-Кравчик; Л. Стефановська. – Варшава ; Івано-Франківськ, 2014. – С. 239–250.

13. Usova A. Y. Антиестетика драматургії 90-х рр. ХХ ст. – концепція національного постмодернізму / А. Y. Usova // The Second International Conference on European Conference on Languages, Literature and Linguistics : materials. – Vienna : «East West», 2014. – P. 81–88.

Інші публікації

14. Усова А. Становлення поняття «прекрасне» у філософській думці античності та середньовіччя / Анжеліка Усова // Філологічні обрії : збірник наукових праць / редкол.: А. В. Козлов (гол. ред.), Т. І. Вірченко (відп. ред.) та ін. – Кривий Ріг, 2011. – Вип. 5. – С. 166–170.

15. Усова А. Ю. Естетичні доміанти драматургії О. Ірванця 90-х рр. / А. Ю. Усова // Функціонування літератури в культурному контексті епохи. Міжвузівська наукова конференція (XII Шрейдерівські читання) : матеріали / упоряд. Т. Є. Пічугіна. – Дніпропетровськ : Тріменс ЛТД, 2013. – С. 80–81.

16. Усова А. Ю. Естетичні доміанти пострадянської свідомості в п'єсі В. Шевчука «Кінець віку (Вода життя)» / А. Ю. Усова // Актуальні питання розвитку філологічних наук у ХХІ ст. Міжнародна науково-практична конференція : матеріали. – Одеса : Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2014. – С. 10–14.

АНОТАЦІЇ

Скляр А. Ю. Художньо-естетичні доміанти буття драматургічного твору (на матеріалі української драматургії 1990-х років). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.06 – теорія літератури.

У дисертації визначено художньо-естетичні доміанти творів української драматургії 1990-х років. Окреслено теоретико-методологічні основи дослідження, встановлено ознаки провідних естетичних парадигм в історичному вимірі, сформульовано дефініції ключових понять «художньо-естетична доміанта літературного твору», «естетика драми», «антиестетика драми». Запропоновано концепцію аналізу естетичної парадигми драматургічного твору, засновану на культурно-історичному і системному підходах. Створено цілісну методичку аналізу художньо-естетичних доміант у змістоформальній єдності драми. Розглянуто драматургію 1990-х років у науково-історичному дискурсі української літератури. Обґрунтовано необхідність виокремлення у вказаному періоді покоління «дев'ятдесятників». Відібрано та проаналізовано зразки творів, у яких найбільш виразно простежуються художньо-естетичні доміанти в тематиці, характерах, конфліктах, емоційному темпоритмі та авторських жанрових визначеннях. З'ясовано естетичні особливості національного постмодерну.

Ключові слова: естетика, антиестетика, художньо-естетична доміанта, естетична парадигма, драматургія, «дев'ятдесятники».

Скляр А. Ю. Художественно-эстетические доминанты бытия драматургического произведения (на материале украинской драматургии 1990-х годов). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.06 – теория литературы.

В диссертации определены художественно-эстетические доминанты произведений украинской драматургии 1990-х годов. Очерчены теоретико-методологические основы исследования, установлены признаки ведущих эстетических парадигм в историческом измерении, сформулированы дефиниции ключевых понятий «художественно-эстетическая доминанта литературного произведения», «эстетика драмы», «антиэстетика драмы». Предложена концепция

анализа эстетической парадигмы драматургического произведения, основанная на культурно-историческом и системном подходах. Создана целостная методика анализа художественно-эстетических доминант в содержательно-формальном единстве драмы. Рассмотрена драматургия 1990-х годов в научно-историческом дискурсе украинской литературы. Обоснована необходимость выделения в указанном периоде поколения «девяностых». Отобраны и проанализированы образцы произведений, в которых наиболее отчетливо прослеживаются художественно-эстетические доминанты в тематике, характерах, конфликтах, эмоциональном темпоритме и авторских жанровых определениях. Выявлены эстетические особенности национального постмодерна.

Ключевые слова: эстетика, антиэстетика, художественно-эстетическая доминанта, эстетическая парадигма, драматургия, «девяностые».

Sklyar A. Yu. Artly-aesthetic dominants of being dramatic work (based on Ukrainian drama 1990s). – As manuscript.

Dissertation for a Candidate's Degree in Philology. Specialty 10.01.06 – Theory of literature.

In the dissertation the artly-aesthetic dominants of the works of Ukrainian drama of the 1990s has been defined. The study covered works published Ukrainian drama, written during 1991–1999 years by authors of Ukraine and of the diaspora. The text of the thesis represents a systematic review only those works that most clearly represent found the artly-aesthetic dominants.

The theoretical and methodological foundations of research have been outlined, signs leading aesthetic paradigms in historical terms have been installed. An overview of the key stages of the drama in the historical dimension to give a possibility to assign such the most important parameters of it's aesthetics: functionality of drama; conformity with the genre; the relevance of topics; ideological orientation; national character; the degree of compliance or oppose certain existing rules.

Among all aesthetic categories the dominants in literary analysis are tragic, comic and dramatic. As special ways a reflection of reality, they form a coherent structure progress of any period of the literary process. These categories are carriers of specific aesthetic emotions which create subordinate contents-formal features based on a system of other aesthetic categories. So these three categories determine the presence of three major dramatic genres.

Definitions of key concepts have been formulated. They are «artly-aesthetic dominant of the literary work», «aesthetics of drama», «antiaesthetics of drama».

Artly-aesthetic dominant of the literary work – a system leading literary aesthetic categories, which relates to the aesthetic paradigm of era of his writing, which makes it possible to fit a particular work of literature. Aesthetics of drama – a system of aesthetic categories with it's actual meaningful through which assesses the particular dramatic work, the author's literary heritage or a specific period. Antiaesthetics of drama – a system of aesthetic categories, which eliminates the traditional humanistic orientation of the dramatic art, creating a new artistic reality, conceptual center of which stands on the artist's critically-negative attitude to reality.

A concept analysis of aesthetic paradigm dramatic works based on cultural-historical and systematic has been approached. A holistic method of analysis artly-aesthetic dominants in the contents-formal unity of drama was created.

Set the aesthetic paradigm appears three-piece drama process: definition content in the context of aesthetic categories; clarify their relations system; tracking limits the functioning of these links on the main level and content of the text (title, author genre definitions, list of actors, stage directions, emotional tempo-rhythm, speaking of actors, conflict, themes, issues, pathos).

The dramaturgy 1990s in scientific discourse of history of Ukrainian literature has been considered. Substantiation of the necessity of isolating in a specified period generation of the «dev'yatdesyatnyky» («nineties») was done. Samples of works, which most clearly traced the artly-aesthetic dominants in themes, characters, conflicts, emotional tempo-rhythm and author's genre definitions has been taken and analyzed. It was found aesthetic features of the national postmodern.

In Ukrainian drama 1990s parallelism coexistence of two aesthetic evaluations reality: positive (heroic, harmonious, sublime, dramatic) and critically-negative (absurd, ugly, low, variety of comic) observed. This is reflecting the multi-vector local artists attempt to understand the transition of society of the independent Ukraine.

Keywords: aesthetics, antiaesthetics, the artly-aesthetic dominant, the aesthetic paradigm, drama, «dev'yatdesyatnyky».

СКЛЯР Анжеліка Юріївна

**Художньо-естетичні доміанти буття драматургічного твору
(на матеріалі української драматургії 1990-х років)**

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.06 – теорія літератури

Підписано до друку 03.11.2017.

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 0,9. Авт. арк. 0,9.

Тираж 100 пр.

Друкарня С. Г. Щербенка

вул. Рокоссовського, 5, 3, м. Кривий Ріг, 50027

Тел.: (097) 192-20-77

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4561 від 13.06.2013 р.